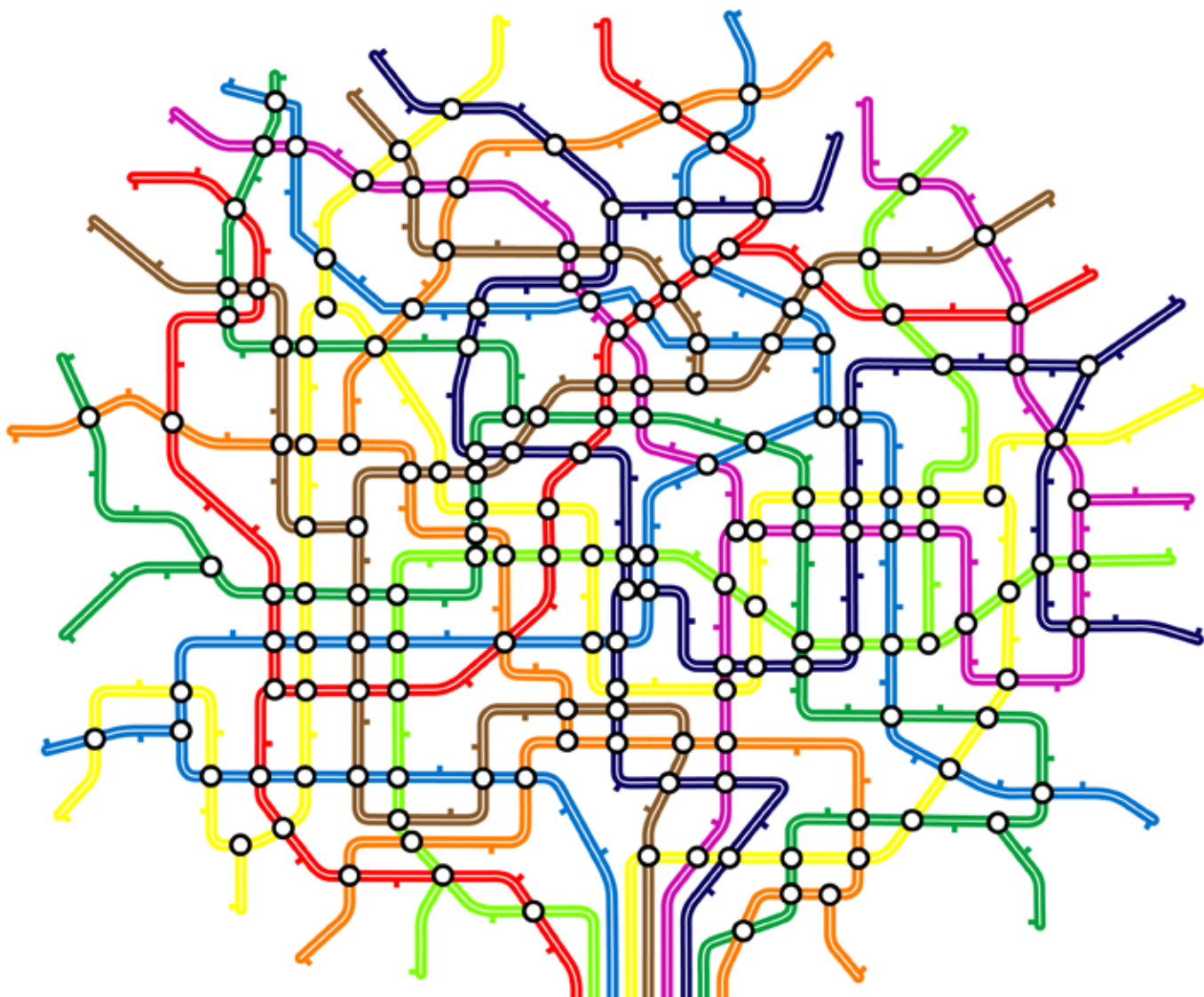

URPL

towards
recognition
of prior learning

Priznavanje prethodnog učenja u visokom obrazovanju – izazovi oblikovanja sustava

Lifelong
Learning
Programme

Priznavanje prethodnog učenja u visokom obrazovanju – izazovi oblikovanja sustava

Autori:

Grażyna Prawelska-Skrzypek

Beata Jałocha

Marina Shapira

Jamie Brogan

Pascal Lafont

Marcel Pariat

Nina Vranešević Marinić

Vanja Ivošević

Naslov:

Priznavanje prethodnog učenja u visokom obrazovanju –
izazovi oblikovanja sustava

Izdavač:

Institut za razvoj obrazovanja,
Preradovićeva 33 / I, 10000 Zagreb, Hrvatska, www.iro.hr

Za izdavača:

Ninoslav Šćukanec,
Institut za razvoj obrazovanja, Zagreb

Urednice:

Grażyna Praweńska-Skrzypek, *Jagiellonian University, Krakov, Poljska*
Beata Jałocha, *Jagiellonian University, Krakov, Poljska*

Autori:

Grażyna Praweńska-Skrzypek, *Jagiellonian University, Krakov, Poljska*
Beata Jałocha, *Jagiellonian University, Krakov, Poljska*
Marina Shapira, *University of Stirling, Škotska, Velika Britanija*
Jamie Brogan, *Edinburgh Napier University, Škotska, Velika Britanija*
Pascal Lafont, *Université Paris-Est Créteil Val de Marne, Pariz, Francuska*
Marcel Pariat, *Université Paris-Est Créteil Val de Marne, Pariz, Francuska*
Nina Vranešević Marinić, *Institut za razvoj obrazovanja, Zagreb, Hrvatska*
Vanja Ivošević, *Institut za razvoj obrazovanja, Zagreb, Hrvatska*

Recenzentica:

Maria Próchnicka, *Jagiellonian University, Krakov, Poljska*

Prevoditeljica:

Martina Kado

Design and layout:

PARLOV UNA visual arts, Zagreb

Print:

PRINTERA GRUPA

Zagreb, 2013.

Publikacija je dostupna pod licencijom Creative Commons License:
Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported (CC BY-NC-ND 3.0).

Lifelong
Learning
Programme

Projekt „Sveučilišni centri priznavanja prethodnog učenja - povezivanje visokog obrazovanja sa strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem” financiran je uz potporu Europske komisije u sklopu Programa za cjeloživotno učenje. Ova publikacija odražava isključivo stavove autora i Europska komisija nije odgovorna za način na koji se mogu koristiti u njoj sadržane informacije.

Ovaj projekt sufinanciran je od strane Ureda Vlade Republike Hrvatske za udruge. Stajališta izražena u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stajalište Ureda Vlade Republike Hrvatske za udruge.

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 852709.

ISBN 978-953-7901-16-5

Sadržaj

Uvodna riječ	7
1. Priznavanje prethodnog učenja – uloga i važnost u sustavu visokog obrazovanja.....	9
Cjeloživotno učenje i priznavanje prethodnog učenja.....	10
Razvoj priznavanja prethodnog učenja.....	14
Prednosti priznavanja prethodnog učenja	17
Prepreke i faktori uspjeha za učinkovitu provedbu priznavanja prethodnog učenja	18
Korak u budućnost: faktori koji doprinose dugoročnom razvoju priznavanja prethodnog učenja.....	19
Literatura	21
2. Priznavanje prethodnog učenja u europskom prostoru: komparativna perspektiva	23
Tijek razvoja u rangiranju napretka europskih zemalja u području priznavanja prethodnog učenja	24
Francuska – primjer visokorazvijene zemlje u području priznavanja prethodnog učenja	30
Španjolska – primjer srednje visokorazvijene zemlje u području priznavanja prethodnog učenja	31
Češka – primjer srednje niskorazvijene zemlje u području priznavanja prethodnog učenja	32
Bugarska – primjer niskorazvijene zemlje u području priznavanja prethodnog učenja	33
Tipovi pristupa u sustavima priznavanja prethodnog učenja	34
Prednosti, ishodi i rezultati priznavanja prethodnog učenja	37
Reprezentativni podaci o korisnicima priznavanja prethodnog učenja	38
Uzroci konvergencija	39
Uzroci divergencija	41
Zaključak	42
Literatura	44
3. Priznavanje prethodnog učenja u Škotskoj	47
Uvod	47
Ključni faktori za uspjeh priznavanja prethodnog učenja u Škotskoj	48
Škotski sustav obrazovanja i osposobljavanja	49

Škotski bodovni i kvalifikacijski okvir	52
Škotski bodovni i kvalifikacijski okvir i priznavanje prethodnog učenja	52
Politika cjeloživotnog učenja i institucionalni okvir za priznavanje prethodnog učenja u Škotskoj	54
Glavne prepreke i izazovi u području priznavanja prethodnog učenja u Škotskoj	54
Izazovi na razini društva	55
Društveno prihvaćanje	56
Zakonski okvir priznavanja prethodnog učenja	56
Izazovi na institucionalnoj razini	57
Prakse priznavanja prethodnog učenja na škotskim sveučilištima	58
Edinburgh Napier University	58
University of Stirling	61
Glasgow Caledonian University	61
University of Edinburgh	62
University of Glasgow	63
Sažetak i zaključci	67
Faktori koji su omogućili uspjeh priznavanja prethodnog učenja u Škotskoj	67
Izazovi i prepreke priznavanju prethodnog učenja u Škotskoj	68
Literatura	70
4. Ključni faktori za provedbu priznavanja prethodnog učenja u visokom obrazovanju u novim članicama Europske unije – primjeri Hrvatske i Poljske	73
Kontekst za provedbu priznavanja prethodnog učenja u visokom obrazovanju u Hrvatskoj i Poljskoj	73
Uvođenje priznavanja prethodnog učenja	73
Uvjeti i faktori promjene u pristupima obrazovanju na institucijama visokog obrazovanja	74
Zakonski i javnopolitički okvir za priznavanje prethodnog učenja u Hrvatskoj i Poljskoj	76
Zakonski i javnopolitički okvir za priznavanje prethodnog učenja u Hrvatskoj	76
Zakonski i javnopolitički okvir za priznavanje prethodnog učenja u Poljskoj	77
Pregled hrvatskog sustava visokog obrazovanja u kontekstu provedbe priznavanja prethodnog učenja	78
Glavna obilježja i trenutni izazovi sustava visokog obrazovanja u Hrvatskoj	78
Budućnost priznavanja prethodnog učenja u Hrvatskoj	83
Ključni faktori u procesu implementacije priznavanja prethodnog učenja u Poljskoj	84

Društvena prihvaćenost i stavovi akademske zajednice spram priznavanja prethodnog učenja.....	84
Financijski resursi.....	85
Angažiranost dionika	86
Osiguravanje kvalitete	88
Dostupnost informacija i promidžba.....	88
Sažetak	89
Literatura.....	91
5. Izazovi pokretanja i upravljanja sveučilišnim centrom za priznavanje prethodnog učenja.....	93
Uvod	93
Razvoj sveučilišnih centara za priznavanje prethodnog učenja	94
Izazovi početnog razdoblja funkcioniranja akademskih centara za priznavanje pri Marylhurst University i Cork Institute of Technology	95
Struktura centra za priznavanje i njegove funkcije u procesu priznavanja prethodnog učenja.....	96
Nacrt i implementacija postupaka priznavanja.....	98
Priprema kandidatâ za vrednovanje ishoda učenja ostvarenih izvan formalnog sustava obrazovanja.....	100
Nacrt obrazaca, priprema i evaluacija zahtjeva za priznavanje prethodnog učenja.....	101
Zaključak.....	103
Literatura	104
0 autorima.....	105

Uvodna riječ

Priznavanje prethodnog učenja (*Recognition of Prior Learning*) omogućava utvrđivanje, dokumentiranje, vrednovanje i priznavanje ishoda učenja ostvarenih unatoč nedostatku formalnog obrazovanja u danom području – primjerice, kroz radno iskustvo ili razvoj osobnih interesa. Nadalje, podržava osobni i profesionalni razvoj pojedinaca. U smislu javnog upravljanja, priznavanje prethodnog učenja podržava razvitak ljudskog kapitala i poboljšanje stanja na tržištu rada. Provedba i razvoj priznavanja prethodnog učenja u ovom su trenutku prioritet u obrazovnim politikama regija, zemalja i Europske unije, kao i mnogih drugih država širom svijeta. Iako ga nisu sve zemlje prigrlile s istim entuzijazmom, čini se kako se više ne postavlja pitanje o njegovoj legitimnosti, ili se barem postavlja rjeđe. Umjesto toga, rasprave se vode oko pitanja njegove provedbe i funkcioniranja: kako bi takav sustav trebao izgledati da bi bio učinkovit, dostupan i kvalitetan. Nakon što su preduvjeti priznavanja prethodnog učenja uvedeni na razini strukovnog obrazovanja, sve više se javlja potreba za promjenama na razini visokog obrazovanja. Pojedinačne zemlje neprestano rade na daljnjem razvoju priznavanja, međutim ono se i samo ubrzano mijenja ukorak sa stvarnošću.

Ova publikacija predstavlja rješenja u području priznavanja prethodnog učenja u visokom obrazovanju različitih europskih zemalja, uključujući analizu dvije zemlje koje trenutno implementiraju dotične sustave: Poljske i Hrvatske. Projekt “Sveučilišni centri priznavanja prethodnog učenja – povezivanje visokog obrazovanja sa strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem” provele su organizacije iz obje spomenute zemlje – *Jagiellonian University* i Institut za razvoj obrazovanja (IRO) – zajedno sa *Edinburgh Napier University* (Škotska) i *University Paris-Est Créteil-UPEC* (Francuska). U sklopu projekta održan je prijenos inovacija (postupaka i rješenja u području priznavanja prethodnog učenja) predstavnicima *Jagiellonian Universityja* i Instituta za razvoj obrazovanja od strane *Edinburgh Napier University*, a uz nadgledanje stručnjaka iz Francuske. Ova je publikacija jedan od rezultata projekta: zajedno s pripremljenim i ispitanim postupcima i rješenjima, namjena joj je podržati razvoj priznavanja prethodnog učenja.

Projekt je pridonio razvoju priznavanja prethodnog učenja kroz razmjenu stručnosti i iskustava te uvide u proceduralne, zakonske i kulturne temelje potrebne za uspješnu provedbu priznavanja u kontekstu visokog obrazovanja. Dodatna europska vrijednost projekta jest univerzalnost osmišljenih rješenja, koja omogućuje prilagodbu pripremljenih instrumenata različitim tipovima institucija visokog obrazovanja koje planiraju ili već provode priznavanje prethodnog učenja.

1. Priznavanje prethodnog učenja – uloga i važnost u sustavu visokog obrazovanja

Grażyna Praweńska-Skrzypek, Beata Jałocha

Visoka dinamika promjena u današnjem svijetu nadaleko je priznata i prepoznata kao činjenica. Ne odnosi se samo na tehnološki i ekonomski razvitak, već – možda ponajviše – i na društvene promjene. Društvo znanja se velikom brzinom razvija u smjeru društva učenja. U društvu znanja obrazovne institucije igraju ključnu ulogu u procesima proizvodnje, razvoja i širenja znanja: visoko je obrazovanje među ovim institucijama donedavno uživalo visok status. U znanstvenoj literaturi, kao i raznim studijama OECD-a i UNESCO-a, tercijarno je obrazovanje predstavljalo žarišnu točku promjena koje su poticale preobrazbe u društvenom, ekonomskom i kulturnom životu različitih država, te se smatralo osnovnim instrumentom poticanja konkurentnosti između pojedinih regija i zemalja (Altbach, Reisberg, Rumbley, 2009.; Marginson, van der Wende, 2009.). Dotad neviđen porast broja studenata bio je pokazatelj ove jedinstvene uloge visokog obrazovanja. U nekim su zemljama na prijelazu stoljeća znanstveni pokazatelji u području visokog obrazovanja prelazili stopu od 70% (Altbach, Reisberg, Rumbley, 2009; OECD, 2012.). U 2006. godini je preko 61% žena i više od 57% muškaraca od 15 do 24 godina starosti završilo programe tercijarnog obrazovanja u zemljama Europske unije (EU-27) (OECD, 2012.). Posljednjih je desetljeća 20. stoljeća te na prijelazu u 21. stoljeće visoko obrazovanje, koje se još uvijek smatralo glavnim nositeljem inovacija, doživjelo preobrazbu u smjeru povećane osjetljivosti na potrebe poslovnog okruženja. 21. stoljeće bilježi povratak razvoju vještina budućih zaposlenika: takvo gledište dovodi u pitanje mogućnost – čak i legitimnost – usredotočenja tercijarnog sustava obrazovanja na ispunjenje trenutnih potreba gospodarstva. Kad je riječ o stavovima spram obrazovanja, u sve protočnijem ekonomskom okruženju raste uvjerenje kako je cjeloživotno učenje prijeko potrebno. Razvoju društava, između ostalog, doprinose stopa visokog obrazovanja njihova stanovništva te povećana mobilnost (geografska i profesionalna). Novo stanje stvari predstavlja znatan izazov za

institucije visokog obrazovanja, jer se počinje smatrati kako njihova funkcija poučavanja treba stvarati povoljne uvjete za proces stjecanja znanja u sklopu cjeloživotnog učenja, a korisnicima omogućiti potrebnu pomoć za vrijeme njegova trajanja. Više nije dovoljno preraditi kurikulume tako da odgovaraju potrebama trenutnog gospodarskog i društvenog okruženja – jednostavna prilagodba didaktičkih formi neće biti dostatna. Postalo je, bez ikakve sumnje, ključno razviti instrumente učinkovite potpore za rast pojedinaca otvaranjem fleksibilnih, alternativnih pravaca osobnog razvoja. Osobito važan kvalitativan zaokret predstavlja napuštanje ideje kako diploma visokog obrazovanja automatski jamči visoke kvalifikacije, koje bi pak pojedincu omogućile doživotni profesionalni uspjeh. U kontekstu ubrzanog tempa tehnološkog razvoja, promjena u načinu rada i brzine umnažanja znanja, za pojedinca je neophodno kontinuirano cjeloživotno učenje, na različitim mjestima te u različitim životnim situacijama. Pred sveučilištima je, dakle, izazov: mogu i dalje biti važan stadij u obrazovanju i razvoju sposobnosti osoba u procesu učenja, ili se pak mogu integrirati u njihov proces cjeloživotnog rasta, potvrđujući tako vlastitu kompetenciju i zadržavajući ulogu najprestižnijih institucija u obrazovnom sektoru.

Potreba da se sveučilišta uključi u procese cjeloživotnog stjecanja znanja prepoznata je u Povelji europskih sveučilišta o cjeloživotnom učenju (*European Universities' Charter on Lifelong Learning*), koju je 2008. predstavilo Europsko udruženje sveučilišta (*European University Association*). Tim se dokumentom definira jedan od osnovnih načina aktivnog uključivanja sveučilišta u potporu cjeloživotnom učenju – konkretno, uvođenjem priznavanja prethodnog učenja: *Kako bi se osiguralo da svi koji su u mogućnosti iskoristiti dobrobiti visokog obrazovanja to zaista i ostvare, neophodno je da sveučilišta razviju sustave vrednovanja i priznavanja svih oblika prethodnog učenja. To je osobito važno u kontekstu cjeloživotnog učenja u eri globalizacije gdje se znanje stječe u mnogo oblika i na mnogo načina* (European University Association, str. 6).

Cjeloživotno učenje i priznavanje prethodnog učenja

Prema definiciji UNESCO-a, učenje je proces pojedinačnog stjecanja ili modificiranja informacija, znanja, razumijevanja, stavova, vrijednosti, vještina, kompetencija i ponašanja koji se uspostavlja kroz iskustvo, praksu, proučavanje ili poučavanje. Rezultat učenja istovjetan je sa stečenim sposobnostima osobe u procesu učenja: što zna, razumije i može napraviti kao rezultat učenja (UNESCO, 2012.). Razlikujemo tri osnovna tipa učenja: formalno, neformalno i informalno.

Formalno obrazovanje ili formalno učenje definira se kao bilo koji institucionalni oblik obrazovanja, uključujući praktično osposobljavanje ili kvalifikacijske programe propisane zakonom, neophodan za odgovarajuće obavljanje određenog zanimanja (Prawelska-Skrzypek, 2011.). Sveučilišni studiji i završeni programi su u jednakoj mjeri integralan dio formalnog obrazovanja. Pri završetku takvog obrazovanja izdaje se službeni dokument koji potvrđuje da je njegov nositelj stekao određene kvalifikacije. Formalno učenje, koje se odvija u institucijama obrazovanja i osposobljavanja, priznaje nacionalna vlast, a kao rezultat se stječu diplome i kvalifikacije. Okvir formalnog učenja uređen je u skladu sa obrazovnim propisima u području nastavnih i drugih kvalifikacija, ili obrazovnih kurikuluma (UNESCO, 2012.)

Definicija **neformalnog učenja** obuhvaća sve institucionalne oblike učenja povrh kurikuluma obrazovanja i osposobljavanja nakon kojih se stječu kvalifikacije. Ono uključuje predškolski odgoj i poslijediplomske studije (takav je slučaj u Poljskoj) koji omogućuju nadogradnju znanja u sklopu posebnih područja obrazovanja. Primjer ovakvog tipa učenja predstavljaju programi usavršavanja, primjerice programi koje financira poslodavac koji želi da mu zaposlenici ovladaju novim računalnim softverom, ili pak tečajevi za nezaposlene koji žele steći/unaprijediti svoje znanje u nekom području, što bi im poboljšalo položaj na tržištu rada. Nakon ovakvih programa ne stječu se posebne kvalifikacije ili profesionalne licencije, no njihovi polaznici dobivaju nove informacije, produbljuju razumijevanje određenih fenomena i oblikuju mišljenje o njima te značajno razvijaju druge vještine i sposobnosti (Prawelska-Skrzypek, 2011.). Zbroj završenih programa osposobljavanja može rezultirati stjecanjem novih kompetencija. Iz tog je razloga potrebno adekvatno formalizirati njihovo priznavanje i vrednovanje. Neformalno učenje je tip učenja koji se odvija kao dodatak formalnom učenju ili kao njegova alternativa. U nekim je slučajevima usklađeno sa službenim propisima poučavanja i osposobljavanja, no i dalje ima veću prilagodljivost. Obično se održava u zajednici, kroz zaposlenje ili aktivnosti u sklopu organizacija civilnog društva (UNESCO, 2012.). Iako neformalno učenje ne vodi izravno do stjecanja kvalifikacija, njegovi se učinci mogu potvrditi, sakupiti i prenijeti u skladu sa uspostavljenim procedurama te, posljedično, mogu rezultirati i priznavanjem – kao sastavni dio skupa dokazanih postignuća (povezanih sa učenjem) potrebnih za određene kvalifikacije (potpune ili djelomične) (*Instytut Badań Edukacyjnych*, 2013.).

Pojam **informalnog učenja** odnosi se na oblike neinstitucionalnog učenja, bilo da se odvijaju ciljano ili nenamjerno (nesvjesno). U doba informacijskog društva dostupni su mnogi otvoreni resursi informacija i znanja, što zainteresiranima omogućuje profesionalno usavršavanje.

Konkretno, profesionalne sposobnosti i vještine mogu se dodatno razvijati kroz iskustvo i praksu. Dobro vladanje profesionalnim vještinama bi – ukoliko ga prati i odgovarajuće znanje – trebalo omogućiti stjecanje formalne potvrde stečenih kvalifikacija (Prawelska-Skrzypek, 2011.). Informalno se učenje odvija u svakodnevnim situacijama, u obitelji, na radnom mjestu, u zajednici, ili pak kroz interese i privatne aktivnosti pojedinaca. Ono uključuje stjecanje novih kompetencija mimo kurikuluma koje provode institucije obrazovanja i osposobljavanja (bez pomoći predavača/instruktor/trenera), neovisno, s ciljem postizanja specifičnih rezultata učenja i/ili putem nenamjernog (nesvjesnog) učenja (*Institut Badań Edukacyjnych*, 2013.). Procesom priznavanja, vrednovanja i akreditacije/certificiranja, vještine stečene informalnim učenjem mogu biti priznate i doprinijeti stjecanju kvalifikacije. U nekim se slučajevima za informalno učenje koristi pojam *iskustveno učenje* (koje se može shvatiti kao praktično, empirijsko učenje), budući da se odnosi na stjecanje znanja kroz iskustvo (UNESCO, 2012., Doherty, 2012.).

Cjeloživotno učenje označava “bilo koji oblik kontinuiranog, dobrovoljnog i samomotiviranog učenja koje se tijekom cijelog života pojedinca odvija iz osobnih, društvenih ili profesionalnih razloga, u svrhu proširenja znanja, poboljšanja vještina/kompetencija i/ili unapređenja kvalifikacija” (*Valid Prediction Project*, 2013.). Prema definiciji OECD-a, cjeloživotno učenje obuhvaća “osobni rast i razvoj društvenih vještina u svim njihovim oblicima i kontekstima, kako u formalnim situacijama – školama, centrima strukovnog obrazovanja, institucijama tercijarnog obrazovanja i centrima obrazovanja odraslih – tako i u sustavima informalnog poučavanja – kod kuće, na radnom mjestu te u zajednici” (Eurydice, 2002., str. 10). Cjeloživotno učenje ima profesionalnu i osobnu dimenziju. Ono može rezultirati povećanjem profesionalne aktivnosti i zapošljivosti, razvojem prilagodljivosti zaposlenika u različitim djelatnostima, rastom razine obrazovanja u društvu i smanjenjem socijalne isključenosti (Drogosz-Zabłocka, 2008.). Kao posljedica shvaćanja vrijednosti i značaja cjeloživotnog učenja za osobni razvoj pojedinca javlja se inicijativa za stvaranjem uvjeta priznavanja i potvrde valjanosti kvalifikacija stečenih na različitim mjestima, u različitoj životnoj dobi i putem različitih oblika učenja. Priznavanje, vrednovanje i akreditacija kompetencija ključni su element koncepta cjeloživotnog učenja koji spaja njegove raznolike sastavnice (formalno, neformalno i informalno učenje, profesionalno usavršavanje, stjecanje radnog i životnog iskustva te profesionalnu mobilnost). P. Werquin (2011.) vjeruje kako priznavanje informalnog i neformalnog učenja ima promotivni potencijal za cjeloživotno učenje utoliko što prepoznaje njegovu vrijednost te pojedincima omogućuje pristup formalnom obrazovanju, a istovremeno omogućava šire promicanje njihovih kompetencija potencijalnim poslodavcima.

Priznavanje prethodnog učenja je priznavanje ishoda učenja postignutih izvan okvira formalnog obrazovanja. Valja primijetiti kako terminologija koja se pritom koristi nije jednoznačna. UNESCO-va definicija naglašava da je priznavanje, vrednovanje i akreditacija (*recognition, validation and accreditation*) svih oblika ishoda učenja praksa koja omogućava jasniju vidljivost i uvažavanje cjelokupnog spektra kompetencija (znanja, vještina i stavova) stečenih u različitim situacijama, na različite načine te u različitim životnim razdobljima (UNESCO, 2012.). Pojam priznavanje prethodnog učenja (*Recognition of Prior Learning*), koji koristimo u ovom dokumentu, najrasprostranjeniji je izraz u Europi kad je riječ o priznavanju svih oblika prethodnog učenja. Definicija koju smo usvojili naglašava izravnu povezanost sa priznavanjem specifičnih ishoda učenja ostvarenih izvan okvira formalnog sustava (to jest u sklopu neformalnih ili informalnih procesa učenja). Istovremeno, valja primijetiti kako razlike u službenoj nomenklaturi postoje već i u europskom prostoru: Francuska je usvojila izraz “priznavanje neformalnog i informalnog učenja” (*Validation of Non-formal and Informal Learning*), dok je u Velikoj Britaniji u upotrebu ušao pojam “akreditiranje prethodnog iskustvenog učenja” (*Accrediting Prior Experiential Learning*). OECD promiče izraz “priznavanje neformalnog i informalnog učenja” (*Recognition of Non-formal and Informal Learning*). Različiti termini su se pojavili i izvan Europe, primjerice: u Kanadi se najčešće koristi “vrednovanje i priznavanje prethodnog učenja” (*Prior Learning Assessment and Recognition*), u Koreji se susrećemo sa “stjecanjem akademskih stupnjeva samoobrazovanjem” (*Acquisition of Academic Degrees through Self-Education*), dok je u Meksiku u najširoj upotrebi pojam “akreditiranje i certificiranje prethodnih kompetencija i znanja” (*Accreditation and Certification of Previous Competences and Knowledge*) (Yang, 2012.; Werquin, 2010.). Usprkos jasnim razlikama u terminologiji, svi ovi pojmovi definiraju sličan raspon aktivnosti (Ranne, 2012.). Odnose se na utvrđivanje ishoda učenja ostvarenih kroz neformalno i informalno učenje, kao i na njihovo adekvatno dokumentiranje, vrednovanje i certificiranje nakon obavljene evaluacije. Priznavanje prethodnog učenja se stoga može definirati kao priznavanje ishoda učenja ostvarenih izvan okvira formalnog obrazovanja. Priznavanje prethodnog učenja ne uključuje priznavanje samog tijeka učenja, već se usredotočuje isključivo na specifične rezultate učenja. Kontekst učenja stoga ne igra nikakvu ulogu – važno je ono što je pojedinac u danom procesu naučio.

UNESCO pretpostavlja tri odvojene etape priznavanja prethodnog učenja, koje se odnose na: priznavanje, vrednovanje i akreditaciju (UNESCO, 2012.). U stručnoj se literaturi i praktičnoj upotrebi umjesto UNESCO-va pojma akreditiranja (*accreditation*) često koristi pojam “certificiranje” (*certification*) (Werquin, 2010.). **Priznavanje** (*recognition*) je proces dodjele

službenog statusa ishodima učenja i/ili kompetencijama, što može voditi prepoznavanju njihovih vrijednosti u društvu. **Vrednovanje** (*validation*) znači da su ishodi učenja ili kompetencije nekog pojedinca vrednovani od strane nadležnog tijela prema određenim standardima, putem prethodno propisanih metoda evaluacije. **Akreditacija/certificiranje** (*accreditation/certification*) – posljednja etapa u procesu priznavanja prethodnog učenja – predstavlja postupke koje nadležno tijelo poduzima na temelju vrednovanja ishoda učenja i/ili kompetencija, a nakon kojih dotično tijelo priznaje i potvrđuje stečene kvalifikacije (izdavanjem certifikata, diplome ili dodjeljivanjem titule), ili pak izdaje dokument sličan portfelju kompetencija. UNESCO-va studija navodi kako se u nekim slučajevima pojam “akreditacija” također koristi pri evaluaciji cjelokupne kvalitete servisa određene institucije ili kurikuluma (UNESCO, 2012.). Stoga se, kako ne bi došlo do zabuna, za ovu etapu aktivnosti vezanih uz vrednovanje prethodno ostvarenih ishoda učenja često koristi naziv “certificiranje”. Nadalje, P. Werquin (2010.) daje detaljniji opis procesa priznavanja u pet etapa: utvrđivanje, evaluacija (mjerjenje), vrednovanje, certificiranje i društveno prihvaćanje. Peta etapa procesa – **društveno prihvaćanje** potvrđenog neformalnog i/ili informalnog učenja – predstavlja javno prihvaćanje toga što neki pojedinac zna ili može napraviti. Ovo je ključna etapa procesa priznavanja prethodnog učenja, budući je njegov glavni cilj vizualizacija – kroz prizmu formalnog sustava – znanja, kompetencija i društvenih vještina stečenih kroz neformalno i informalno učenje.

Razvoj priznavanja prethodnog učenja

Priznavanje prethodnog učenja se smatra ključnim faktorom u razvoju koncepta cjeloživotnog učenja, budući da omogućava pripisivanje formalne vrijednosti (kakva bi općenito bila prepoznata na tržištu rada) ishodima učenja ostvarenima neformalnim odnosno informalnim putem (Werquin, 2010., str. 8). Nadalje, priznavanje se smatra protumjerom spram fragmentacije znanja, što također doprinosi individualnom krojenju profesionalnih usmjerenja.

Različite zemlje različito reguliraju pitanje priznavanja ishoda učenja ostvarenih izvan okvira formalnog obrazovanja. Prema P. Werquinu (2011.), neke države u tom smislu imaju jasne i nedvosmislene propise, dok u drugima to nije slučaj. Posljedično, u nekim je zemljama proces priznavanja podređen potrebama tržišta rada, dok druge uspoređuju kvalifikacije sa ishodima formalnog obrazovanja, uključivši tercijarne sustave. Implementacija priznavanja prethodnog učenja manje je složena u državama u kojima postoji službeni nacionalni kvalifikacijski okvir (*National Qualifications Framework*). Takav okvir omogućuje pridruživanje prepoznatih i prihvaćenih ishoda učenja pojedinim

razinama kvalifikacijskog okvira, kao i određivanje opsega kvalifikacija (npr. cjelovite ili djelomične). P. Werquin (2011.) ističe kako različite zemlje pri razvoju priznavanja slijede različitu logiku. Pritom se najčešće naglašava jedan element: uvjerenje kako priznavanje prethodnog učenja predstavlja drugu priliku za naobrazbu i certificiranje, otvarajući time pristup visokom obrazovanju bez potrebe za pohađanjem nekih dijelova formalnog kurikuluma, što omogućava potvrdu vještina koje su pojedinci stekli tijekom zaposlenja te općenito preoblikovanje sustava strukovnog učenja. Takvo opravdanje proizlazi iz ključnih problema neke zemlje. Primjerice, u razvijenim se zemljama, s visokim postotkom adolescenata koji napuštaju obrazovni sustav već na razini srednje škole, promiče mogućnost povratka u sustav – druga prilika koju omogućuje priznavanje prethodnog učenja (Kanada). S druge strane, u zemljama gdje vlada nedostatak kvalificirane i certificirane radne snage, vlade nastoje nadoknaditi ovaj nedostatak putem formalnog priznavanja ishoda učenja ostvarenih tijekom radnog vijeka: time se skraćuje trasa formalnog obrazovanja i ubrzava stjecanje kvalifikacijskih certifikata (Južna Afrika). Valja, međutim, naglasiti kako priznavanje prethodnog učenja nije isto što i certifikat kompetencija kakav izdaju poslodavci. Priznavanje vodi dodjeli diplome, titule ili certifikata koji omogućuju profesionalnu ili obrazovnu mobilnost usto što osiguravaju daljnji napredak u karijeri pojedinca (*Competences*, 2007.).

Priznavanje prethodnog učenja i njegov razvoj su trenutno tema žustre rasprave u zemljama EU, naročito u novim državama članicama. Ovi sustavi u brojnim zemljama postoje već niz godina (u Francuskoj, primjerice, od 1930.-ih) i neprestano se usavršavaju. Rasprava s jedne strane proizlazi iz rastuće svijesti o važnosti učenja kroz život, a s druge strane iz zahtjeva na razini EU koji države članice obvezuju na pojačanje aktivnosti u smjeru razvoja priznavanja. Priznavanje prethodnog učenja je integralni dio europskih javnih politika o cjeloživotnom učenju od 2001. godine. Velik korak prema potvrđivanju ishoda učenja izvan sustava formalnog obrazovanja bilo je odobrenje preporuka o Europskom kvalifikacijskom okviru Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije 2008., što je uvelike doprinijelo uspostavi i razvoju nacionalnih kvalifikacijskih okvira u državama članicama (European Commission, 2012.). Time je postignuta veća usporedivost i razumljivost kvalifikacija za poslodavce, zaposlenike i državljane zemalja EU koji su u procesu učenja. Europska komisija i Cedefop su 2009. godine izdali publikaciju *European Guidelines for Validating Non-formal and Informal Learning* (“Europske smjernice za priznavanje neformalnog i informalnog učenja”, op. prev). Taj vodič služi kao savjetodavna potpora praktičarima i donositeljima javnih politika u području priznavanja jer nudi različite

moguće perspektive – individualnu, organizacijsku, nacionalnu i europsku. Služi kao praktičan alat čija primjena nije obvezna. Valja primijetiti kako je EU svjesna činjenice da u razdoblju ozbiljne ekonomske krize i posljedičnog vala nezaposlenosti, a uz sve starije stanovništvo, priznavanje ishoda neformalnog i informalnog učenja može Europi pomoći u borbi protiv nezaposlenosti povećanjem konkurentnosti i ekonomskog rasta te promicanjem mobilnosti putem otvaranja novih mogućnosti za učenje i rad populaciji koja nije na tržištu rada (European Commission, 2012.). Države članice EU obvezne su do 2018. godine staviti u funkciju rješenja koja bi omogućila priznavanje neformalnih i informalnih ishoda učenja. Prema preporuci Vijeća Europske unije od 20.12.2012., “države članice bi pojedincima trebale omogućiti priliku pokazati što su naučili izvan formalnog obrazovanja i osposobljavanja – uključivši iskustva mobilnosti, te iskoristiti ono što su naučili u svojim karijerama i daljnjem učenju” (*Official Journal of the European Union*, 2012.). Priznavanje prethodnog učenja je isto tako ključan dio strateškog dokumenta “Europa 2020”, koji promiče mobilnost zaposlenika i teži boljoj prilagodbi vještina potrebama tržišta rada u kontekstu sve starijeg stanovništva.

Osim formalnih razloga poput navedenih očekivanja na razini EU, postoji nekoliko drugih razloga zašto priznavanje prethodnog učenja, shvaćeno kao integralni koncept u sklopu cjeloživotnog učenja, valja dalje razvijati. Najprije, potrebno je otvarati fleksibilnije pravce obrazovanja, osobito kad je riječ o podzastupljenim skupinama u društvu. Priznavanje omogućuje ispunjenje navedenih očekivanja uvođenjem fleksibilnijeg pristupa kontekstima učenja. Nadalje, priznavanje podupire mobilnost i procese cjeloživotnog učenja. Također ide ruku pod ruku s porastom učinkovitosti u sustavu obrazovanja i osposobljavanja utoliko što pojedincima pruža potporu u pristupu obrazovnim mogućnostima u skladu s njihovim potrebama. Štoviše, priznavanje prethodnog učenja promiče jednake mogućnosti za vrednovanje vještina i kompetencija. Prema R. Ranneu, priznavanje isto tako pridonosi društvenoj uključivosti, smanjenju siromaštva i osnaživanju društveno marginaliziranih skupina (Ranne, 2012.).

Sveučilišta bi danas trebala pripremati studente za visoko diferencirane i individualizirane pravce razvoja (kako serijske, tako i konkurentne) jednako kao i za ostvarenje profesionalne karijere. Priznavanje prethodnog učenja bez sumnje predstavlja izazov za obrazovni sustav, naročito za institucije tercijarnog obrazovanja. Akademska je zajednica primorana promijeniti pristup obrazovanju jer priznavanje prethodnog učenja izjednačava vrijednost znanja i drugih ishoda učenja ostvarenih u različitim okolnostima s rezultatima postignutima u akademskoj naobrazbi, što pak omogućava optimalno

iskorištavanje potencijala raznolikih pravaca stjecanja znanja i vještina (*Competences*, 2007.). Stvari se, međutim, ne događaju same od sebe, stoga je potrebno promišljeno djelovanje i priprema sustava te, iznad svega, jačanje povjerenja u točnost i pouzdanost provedenih priznavanja i izdanih certifikata.

Prednosti priznavanja prethodnog učenja

Iz primjera zemalja s razvijenim sustavima priznavanja prethodnog učenja, poput Velike Britanije i Irske, vidljivo je kako priznavanje ima brojne prednosti, kako za pojedince, tako i za društvo u cjelini. Ono pruža potporu pripadnicima ranjivih skupina u društvu i olakšava povratak studenata zrelije životne dobi u akademski kontekst, motivirajući ih da se angažiraju u daljnjem obrazovanju (*National Qualifications Authority of Ireland*, 2006.). Pojedinci, organizacije i cjelokupno društvo imaju izravne koristi od priznavanja prethodnog učenja. Pojedincima ono nudi ekonomske, obrazovne i društvene prednosti (Werquin, 2010.). Financijske prednosti uglavnom proizlaze iz smanjenja troškova formalnog obrazovanja. To je naročito važan argument u zemljama gdje su školarine visoke. Skraćenjem trajanja postupka priznavanja kvalifikacija stečenih izvan formalnog sustava (npr. na radnom mjestu), priznavanje omogućava brži i jeftiniji način akreditiranja ishoda učenja. Iako postupci priznavanja prethodnog učenja obično uključuju neku vrstu financijskih naknada, ono ipak pruža priliku pojedincima koji si iz različitih razloga – financijskih ili osobnih – ne bi mogli priuštiti formalno tercijarno obrazovanje. Obrazovne prednosti priznavanja povezane su s motivacijom pojedinaca da nastave sa stjecanjem znanja. Pojedinci kojima su kvalifikacije potvrđene kao dio formalnog tercijarnog kurikuluma često odluče pristupiti daljnjem obrazovanju kako bi stekli profesionalnu titulu. Zahvaljujući priznavanju, oni koji iz raznoraznih razloga nisu bili u mogućnosti nastaviti obrazovanje na tradicionalan način dobivaju “drugu priliku” (Werquin, 2010.). Prema P. Werquinu (2010.), među društvenim je prednostima priznavanja prethodnog učenja pozitivan učinak na izgradnju društvene kohezije, među čijim je osnovnim elementima jednak pristup kvalifikacijama.

Priznavanje prethodnog učenja isto tako donosi prednosti za samo sveučilište, ali i nastavno osoblje. Prvo, studenti koji studij započinju nakon postupka priznavanja prethodnog učenja obično posjeduju široko znanje i vještine iz praktičnog iskustva i profesionalnih aktivnosti, što može pozitivno utjecati na kvalitetu nastave (*VET-HE Project*, 2013.). Dalje, priznavanje prethodnog učenja daje predavačima jedinstvenu priliku za prijenos stručnosti i rezultata vlastitih istraživanja izravno u praktično okruženje. Institucije formalnog

obrazovanja također imaju koristi: priznavanje im može poslužiti u privlačenju većeg broja studenata, što je u kontekstu demografskog pada neprocjenjivo. Postupcima priznavanja može se znatno razviti suradnja s potencijalnim poslodavcima. U kontekstu naglih promjena u potražnji za određenim vještinama, bilo bi dobro razmisliti o nekoj vrsti “međusektorske eksternalizacije”, u kojem bi se sveučilišta usredotočila na ono što najbolje rade – usavršavanje kompetencija neophodnih na višoj razini, dok bi se specijalističke profesionalne vještine razvijale na radnom mjestu.

Poslodavci, koji imaju najviše interesa u formalnom priznavanju kvalifikacija svojih zaposlenika, kroz priznavanje prethodnog učenja dobivaju osnovne informacije o razini kompetencija svojih radnika. Također mogu odabrati korištenje priznavanja prethodnog učenja kao faktor motivacije zaposlenika.

Na globalnoj je razini važno naglasiti kako priznavanje prethodnog učenja može izravno doprinijeti postizanju glavnih nacionalnih ciljeva svake zemlje. Većina vlada članica EU ubraja razvoj društva temeljenog na znanju – društva konkurentnosti i ekonomskog rasta – među svoje glavne strateške ciljeve. To bez iznimke povlači ulaganje u ljudski kapital i posljedično, uz primjenu učinkovitog sustava cjeloživotnog učenja, obuhvaća okvir priznavanja kvalifikacija (Werquin, 2010., str. 59).

Prepreke i faktori uspjeha za učinkovitu provedbu priznavanja prethodnog učenja

Postoji niz prepreka za uspješnu implementaciju priznavanja prethodnog učenja. Najprije, valja primijetiti kako je u mnogim zemljama, primjerice Poljskoj ili Hrvatskoj, priznavanje prethodnog učenja u sektoru visokog obrazovanja praktički nepoznato. Različita shvaćanja koncepta priznavanja dovode do niza pogrešnih i iskrivljenih predodžbi. I dalje prevladava “tradicionalni” način razmišljanja, za koji je karakteristično izrazito povjerenje u tradiciju i kulturu formalnog obrazovanja i jasno nepovjerenje spram neformalnog i informalnog učenja (Ranne, 2012.). U mnogim državama, pogotovo onima koje su se tek prihvatile provedbe priznavanja, zapreke mogu proizlaziti iz troškova postupaka te manjkavog pristupa informacijama, naročito kod socijalno ranjivih skupina. Štoviše, jedna od nedvojbenih zapreka je uvriježena percepcija da su postupci priznavanja složeni i dugotrajni te da im ishod nije siguran (Ranne, 2012.). Među ključnim je faktorima, i često velika prepreka adekvatnom funkcioniranju procesa priznavanja, nedostatna uključenost svih zainteresiranih strana, manjak interesa za

proces od strane poslodavaca, koji često proizlazi iz zabrinutosti da bi zaposlenici mogli tražiti povišice (Early, 2012.).

Iskustvo zemalja koje uspješno provode priznavanje prethodnog učenja upućuje na niz elemenata u prilog učinkovitom razvoju priznavanja. Prije svega, od ključne je važnosti shvaćanje da se učenje može odvijati bilo gdje, a ne samo u sklopu formalnog obrazovanja. Budući da adekvatno funkcioniranje priznavanja iziskuje određene resurse – financijske i ljudske, važno je jasno definirati odredbe o njegovu financiranju. Zaposlenicima koji će u procesu priznavanja obavljati različite djelatnosti treba omogućiti osposobljavanje koje bi ih pripremilo za buduće zadatke. Među važnim je faktorima i dobro osmišljen sustav koji može osigurati visoku kvalitetu usluge. Prvi i najvažniji korak u izgradnji povjerenja spram priznavanja je funkcionalan sustav osiguravanja kvalitete. Umrežavanje, suradnja i razmjena iskustava među nacionalnim i međunarodnim organizacijama može znatno doprinijeti uspjehu ove misije. Iskustvo je pokazalo kako suradnja i međusobne konzultacije zainteresiranih strana, primjena jasnih standarda i kvalifikacijskih okvira, kao i visoko razvijene metode evaluacije, temeljene na kompetencijama, čine ključne faktore uspjeha priznavanja prethodnog učenja (Ranne, 2012.).

Korak u budućnost: faktori koji doprinose dugoročnom razvoju priznavanja prethodnog učenja

Kako bi se priznavanje prethodnog učenja moglo dugoročno razvijati, neophodno je osigurati nekoliko elemenata. Prije svega, izrazito važan faktor u usavršavanju priznavanja u sklopu visokog obrazovanja, osobito u zemljama gdje je sustav u začecima (ili još ne postoji), jest dobro osmišljena, opsežna javna politika informiranja zainteresiranih strana. Među njima mogu biti pojedinci i zaposlenici, kao i institucije u visokom obrazovanju te donositelji odluka. P. Werquin (2010., str. 10) navodi kako se priznavanje svakako može razvijati uz jasnu komunikaciju i nedvosmislene informacije o prednostima koje proizlaze iz ovog procesa i same njegove prirode. Dalje, među elementima koji mogu utjecati na budući razvoj priznavanja je uvođenje transparentnih i jasnih postupaka. Čini se kako priznavanje prethodnog učenja može predstavljati istinsku alternativu formalnom učenju samo ako se izbjegne prevelika birokratizacija postupaka priznavanja. Priznavanje može postati trajnim elementom sustava obrazovanja uz uvjet da mu status bude izjednačen s formalnim obrazovanjem. Na to se može utjecati dobro promišljenim, pouzdanim sustavima osiguravanja kvalitete, kako na razini obrazovne institucije, tako i na nacionalnoj razini.

Na kraju naglasimo kako priznavanje prethodnog učenja svakodnevno dobiva na važnosti u sustavu tercijarnog obrazovanja te – unatoč bojaznima akademske zajednice – ne predstavlja nikakvu prijetnju formalnom učenju. Štoviše, broj odraslih osoba koje se vraćaju u sustav formalnog visokog obrazovanja mogao bi, zahvaljujući priznavanju, znatno porasti. Priznavanje i certificiranje ishoda neformalnog i informalnog učenja moglo bi pojedince motivirati da učenje nastave unutar okvira tercijarnog obrazovanja (Werquin, 2010.). Zahvaljujući priznavanju prethodnog učenja, koncept cjeloživotnog učenja više nije samo apstraktna ideja, već učinkovit instrument u razvoju društva učenja.

Literatura

Altbach, Ph. G., Reisberg, L., Rumbley, L. E. (2009.). *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution*. Pariz: UNESCO.

Competences for lifelong learning 2007, FREREF.

Doherty, O. (2012.). RPL at Letterkenny Institute of Technology (LYIT). *EURASHE Seminar on Recognition of Prior Learning (RPL): Flexible Ties within Higher Education*. Prag.

Drogosz-Zabłocka, E. (2008.). *Kształcenie ustawiczne – model na przyszłość?* (u:) J. Górniak, B. Worek, ur. *Kształcenie przez całe życie: perspektywa Małopolski*, WUP Kraków, str. 15-28.

European Centre for the Development of Vocational Training. (2009.). *European guidelines for validating non formal and informal learning*. Luksemburg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Commission. (2012.). *Proposal For A Council Recommendation On The Validation Of Non-Formal And Informal Learning*. Bruxelles.

EUA. (2008.). *European Universities' Charter on Lifelong Learning*, Bruxelles.

Eurydice. (2002.). *Uczenie się przez całe życie: rola systemów edukacji w państwach członkowskich Unii Europejskiej*. Varšava: FRSE.

Instytut Badań Edukacyjnych. *Słownik kluczowych pojęć związanych z krajowym systemem kwalifikacji*. Dostępno na: <http://www.krak.org.pl/pl/slownik>.

Key Data on Education in Europe 2009, EACEA, P9 – Eurydice, Bruxelles.

Marginson, S., van der Wende, M., (2009.). *The New Global Landscape of Nations and Institutions (u:) Higher Education to 2030, vol. 2, GLOBALISATION*, Centre for Educational Research and Innovation OECD, str. 17-62.

National Qualifications Authority of Ireland. (2006.). *Principles and Operational Guidelines for the Recognition of Prior Learning (RPL) in Further and Higher Education and Training*. Dublin.

OECD. (2012.). *Grade Expectations How Marks and Education Policies Shape Student's Ambitions*, PISA, OECD Publishing. ISBN 978-92-64-18752-8.

Prawelska-Skrzypek, G. (2011.). *Perspektywy rozwoju w Polsce uczenia się przez całe życie* (u:) G. Prawelska-Skrzypek, M. Frankowicz (ur.) *Od standardów do jakości szkoleń w Małopolsce*, WUP, Kraków, str. 41-62.

Rada Unii Europejskiej. (2012.). ZALECENIE RADY z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego (2012/C 398/01). Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej.

Ranne, R. (2012.). Overview of RPL's Role and Position within the EHEA. *EURASHE Seminar on Recognition of Prior Learning (RPL): Flexible Ties within Higher Education*. Prag.

UNESCO. (2012.). *UNESCO GUIDELINES for the Recognition, Validation and Accreditation*. Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning.

Valid Info Project. Promocja i walidacija pozaformalnog i nieformalnog uczenia się: Przykłady w dziedzinie integracji osób niepełnosprawnych oraz mediacji międzykulturowej. Przewodnik Europejski. http://www.valid-info.eu/pdf/guide_POL.pdf?aebbeb4c897d3d1ede31ecc289a5f4fb=26943b1fa6194531a72cfb4a25e25d87

VET-HE Project. Vet – He: Bridge Between Vocational And Higher Education. Validation and recognition of learning outcomes from vocational education to higher education. National Policies in Recognition of Prior Learning from Vocational to Higher Education. Dostupno na: http://vethe.pbworks.com/w/file/etch/59011734/20120920_Summary_of_national_policy_Final.pdf

Werquin, P. (2010.). Recognising Non-Formal and Informal Learning: Outcomes, Policies and Practices. OECD-Publishing, Paris, str. 91.

Werquin, P. (2011.). Recognition of Non-formal and Informal Learning Outcomes: Theory and Evidence. National RPL Conference: Bridging and Expanding Existing Islands of Excellent Practice, Johannesburg, 23 February 2011.

Yang, J. (2012.). The relevance of UNESCO Guidelines on RVA of the Outcomes of Non-formal and informal Learning to higher education. EURASHE. Prag.

O AUTORIMA

Jamie Brogan je specijalist u uspostavljanju partnerstava koja prepoznaju, omogućuju i ostvaruju visokokvalitetna iskustva učenja u netradicionalnim akademskim okruženjima. Uže područje stručnosti mu je facilitiranje učenja na radnom mjestu putem suradnje s poslodavcima i bodovanje bodova (Centre for Credit Rating) na *Edinburgh Napier University* (Škotska). U sklopu projekta "Sveučilišni centri priznavanja prethodnog učenja" Jamie je bio međunarodni zagovaratelj fleksibilnijeg pristupa formalnom priznavanju učenja u različitim okruženjima.

Vanja Ivošević je diplomirala na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Preselila se iz Zagreba u Beograd 2009. godine kako bi radila u Centru za obrazovne politike, kao zamjenica direktora. Vraća se u Zagreb 2011. godine, gdje je radila u Institutu za razvoj obrazovanja, prvenstveno na temama priznavanja prethodnog učenja, razvoja hrvatskoga nacionalnog kvalifikacijskog okvira i pristupa visokom obrazovanju. Potom se opet vratila u Centar za obrazovne politike kao istraživačica na nekoliko projekata, uključujući regionalni projekt naziva "*Towards Sustainable & Equitable Financing of Higher Education Reform in Bosnia and Herzegovina, Montenegro and Serbia*".

Dr. Beata Jałocha je istraživačica na *Jagiellonian University* u Krakovu (Poljska). Glavna područja njezinih istraživačkih interesa tiču se razumijevanja upravljanja projektima, programima i portfeljima u javnom sektoru. Također je uključena u izradu rješenja u području cjeloživotnog učenja i priznavanja prethodnog učenja na poljskim institucijama visokog obrazovanja.

Prof.dr.sc. Pascal Lafont, je predavač i istraživač na Fakultetu pedagoških i društvenih znanosti na *Paris-Est Créteil University* (UPEC, Francuska). Bavi se istraživanjem učinaka osposobljavanja, priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja te, s druge strane, reprezentacije i odnosa ekonomskih, socijalnih i političkih sudionika spram javnih politika rada, zaposlenja i osposobljavanja na lokalnoj i međunarodnoj razini. Zadužen je za razvoj međunarodnih odnosa na UPEC te za međunarodni magistarski studij "Stručnost, inženjerstvo i organizacijski menadžment". Također je član međunarodne mreže za razvoj obrazovanja i osposobljavanja *REDFORD International*.

Nina Vranešević Marinić je voditeljica projekta u Institutu za razvoj obrazovanja (Hrvatska). Dosad je vodila brojne domaće i sudjelovala u nekoliko EU projekata u području javnih politika i usluga u visokom obrazovanju, prvenstveno vezanih za akademsku mobilnost i veze između visokog obrazovanja i tržišta rada, kao i obrazovnog savjetovanja o mogućnostima studiranja i profesionalnog savjetovanja.

Prof.dr.sc. Marcel Pariat, predavač i istraživač na Fakultetu pedagoških i društvenih znanosti na *Paris-Est Créteil University* (UPEC, Francuska). Bavi se istraživanjem učinaka osposobljavanja, priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja te, s druge strane, reprezentacije i odnosa ekonomskih, socijalnih i političkih sudionika spram javnih politika rada, zaposlenja i osposobljavanja na lokalnoj i međunarodnoj razini. Pročelnik je Odsjeka za doktorske studije na UPEC, voditelj međunarodne suradnje i predsjednik međunarodne mreže za razvoj obrazovanja i osposobljavanja REDFORD International.

Prof.dr.sc. Grażyna Praweńska-Skrzypek je predstojnica Katedre za metodologiju i tehnike upravljanja na Institutu za opće poslove *Jagiellonian University* u Krakovu (Poljska). Bila je direktorica Instituta u periodu od 1997. do 2007., a od 2008. do 2009. zamjenica državnog tajnika u poljskom Ministarstvu znanosti i visokog obrazovanja. Također je predstavljala Poljsku u Upravnom odboru za visoko obrazovanje i istraživanje Vijeća Europe i bila članicom upravnog odbora programa Institucionalno upravljanje u visokom obrazovanju OECD-a. Od 2006. je članica Odbora za znanost Fondacije europskih regija za istraživanje u obrazovanju i osposobljavanju (*Fondation des régions européennes pour la recherche en éducation et formation*, FREREF).

Dr. Marina Shapira predaje Kvantitativne metode istraživanja na *University of Stirling*. Njezino obrazovanje je iz područja sociologije, u Izraelu (magisterij, *University of Haifa*) i Engleskoj (doktorat znanosti, *Oxford University*), a istraživački interesi u područjima socioekonomskih nejednakosti, imigracije i integracije, obrazovanja i obrazovnih politika. Njezino nedavno istraživanje financiralo je Vijeće za društvena i ekonomska istraživanja Velike Britanije (*UK Social and Economic Research Council*), a uključuje komparativnu studiju prijelazâ iz školovanja na radno mjesto za mlade u Engleskoj, Škotskoj i Walesu, analize uzroka zakirutosti djece imigranata u području obrazovanja u 18 zapadnih zemalja destinacija za imigrante, te istraživanje utjecaja imigracije na tržište rada u Velikoj Britaniji.

97895371901165